

Előfizetési feltételek:
 Egész évre 8 ft. —
 Fél évre 3 ft. —
 Évnegyedre 1 ft. 50 kr.
 Előre nem lehet csupán a kiadó hivatalnál B.-Gyarmaton.
 A lap szellemi részére s a nyiltírtre vonatkozó mind a költségek a szerkesztőre hárulnak.

NÓGRÁDI LAPOK

ÉS

HONTI HIRADÓ

politikai, társadalmi, s közgazdasági hetilap.

Hirdetések díja:
 Öt hasábos petit sor 5 kr
 Bélyeg minden beiktatásnál 30 kr
 Nyilt írt garmond sora 20 kr
 Hirdetéseket felvess a kiadó. Nagyobb és többszöri hirdetések jutányosan eszközöltetnek.
 Előfizetési pénzek, reclamatiók és hirdetések a kiadóhoz intézendők.

B.-Gyarmat, június 17-én.

Noha e lapnak feladatához és az adott programhoz képest, politikai dolgokkal is kell foglalkoznia; mégis a helyi érdekek szűkebb körű politikáján kívül alig kívánhatja valaki, hogy az országos politikát minden részletében magába foglalja.

De ha már politikai lap, úgy megkövetelheti bárki is, hogy határozott politikai jelleggel bírjon, — hogy bizonyos a történelmi kritika színvonalán álló pártnak érdekeit képviselje. Politikai lapoknak hitelét és erejét pedig a határozott irány szerzi meg; de ennek az iránynak kérelmetlen következetességen kell alapulnia.

Mert sokaknál visszahatást szült az, hogy a „N. L.” ennek elötte az önálló vámtérület és a nemzeti banknak egyik leghívebb vidéki harczosa volt, s az a „N. L.” egyszerre, minden motivum nélkül, nem akar a disszenter táborához csatlakozni.

Mi ebben semmi politikai saltust nem látunk; mi akarhattuk úszintén a neheztelt kérdéseknek ránk nézve üdvös megoldását, de annak nem sikerülése esetéből még nem következik, hogy mi azon párttól, mely vállalt erővel, hazafiai intencióktól áthatva az ország égető bajainak orvoslására tömörült, megváltjunk, s ekép lelkiismeretünket a következetlenség vádjával terheljük meg.

Mi határozott hívei voltunk és vagyunk a szabadelvű pártnak. De az önálló vámtérület, a nemzeti bank és más ez időszerint pium desiderium nincs oly összefüggésben a párttal, hogy ezen kérdések megoldásával a pártnak léte, — további jó akarata feltételezett volna; és a jóakarata megváltozott józan észszel nem akarhatjuk „hazaárulásnak” nyilvánítani, mint az „Egyetértés” nagyszájú emberei.

Ha a Tisza kormányt igazságosan elbírálni akarjuk, a következő kérdéseket kell tekintetbe vennünk: Volt-e elég tehetség a neheztelt nemzetgazdasági kérdéseknek nemzetünk nézve üdvös voltát és horderejét felfogni, és ha volt, elkövetett-e mindent, hogy azokat teljes erejével és nyilt és a határozott fellépés minden erélyével a lajthantuliak előtt békés uton érvényre emelje?

Mi azt találtuk, hogy volt; de a jóakaratot nem koronázta ama siker, melyben a nemzet már már elzámorodott. Nagyon sajtáságos emberei lennének a Teremtőnek, s annál furcsább politikuskok, ha már most azon párttól, melynek zászlójára a honmentés van írva, azért pártolnánk el, mert amit erős akarattal létecsinálni akart, azt ez időszerint kivinni képes nem lehetett, s csatlakoznánk azon párthoz, mely semmit sem akar és soha sem lesz képes valamit keresztülvinni.

Ebben épen semmi következetesség sem volna.

Mi is, akik az önálló vámtérület és nemzeti bank szerény vidéki harczosai voltunk, akkor lennének következetlenek, ha kérdéseinkhez melegen ragaszkodva, megcsalatott reményeinkben azon párthoz csatlakoznánk, melyben épen semmi garantiát nem találunk a kérdések kivételére.

Hogy pedig a központi és némely vidéki sajtó mindent elkövetett az önálló vámtérület és nemzeti bank körüli agitációk mellett, s a kormányra sokszor intőleg sokszor buzdítólag hatni törekedett, abból, ha a jelenlegi kormányt úgy mint eddig tiszteljük és hozzá bizalommal fordulunk, habár mily élesen agitáltunk a neheztelt nemzetgazdasági kérdések mellett, sem elpártolást, sem következetlenséget levonni nem lehet.

Jól tudjuk, hogy egyes törvényhatóságokban a kormány irányában a „vis inortia” politikája, mely a negyvenes évek sérelmi politikájában a reform kérdések irányát sokszor megakasztotta s már akkor is unott izomlémmé vált, fog tulsúlyra vergődni; de bizunk Nógrádmegye értelmiségében, hogy ez minálunk aboleáltatik, s a jelenlegi becsületos törekvésű és legjobb akaratu kormányzt, mely után jobb semmi esetre sem fog szerveztetni, odaadással fogja támogatni. Legalább a múlt hó 22-ki megyei közgyűlésen tanusított hangulatból ítélve, a megyében nem lesz helye a kormány elleni botor agitációknak.

Nem volt szükség, hogy lapunk politikai programját újra felelevenítsük, mert attól el nem tértünk, de a félreértések kikerülése szempontjából azt tonni észszerűnek találtuk.

Horváth Danó.

Megeyel közlekedési ügyünk örvendtes fejlődéséről tesz — mint egyik tudósítók írja, — bizonyítást azon körülmény, hogy míg a vicinális utépítés ez évben megszüntetett, helyébe nagyobb hatállyal a közégi utcsinálás rendszere léptetett; ezen rendszer mellett pedig, mely egyszerűsége a legelőbb, csupán a járási szolgabíró urak gondosságától és utánlátásától függ, hogy rövid idő alatt fokozatosan az összes közégi utak használható karba tétetve, biztos és könnyű közlekedési ereivé váljanak a megyei vicinális s ezek folytán az országutaknak, mint a közlekedés nagyobb löktető ereinek; mi által tehát nem csak a mezőgazdasági természetű érdeke mozdítottak elő lényegesen, hanem nyer-azzal közvetve s közvetlenül az ipar, kereskedelem és általában minden osztály, ezer szálakkal lévén összekapcsolva a társadalom minden rétege a közlekedés terén. Tudósítónknak alkalma volt a b.-gyarmati járásban szemlélni a közégi utak ezidei előhaladását, s míg egy részről az — kevés kivétellel — dicőreterőre válik az egyes közsegek előjáróinak, másrésztől elismerést érdemel első sorban Szerény Gábor szolgabíró ur, ki nem szűnik megcselkésre buzdítani a közsegek biráit jó szóval s hol ez nem fog, erélyes parancsokkal. Hiszünk, hogy a törekvés a megye többi járásában is észlelhető, s így rövid időn elérhető, hogy Nógrádban az egybekapcsolt közsegek folytán mindenütt könnyű, biztos s így előbb is lesz a közlekedés.

Az uzoráról szóló törvényjavaslat.

Midőn a törvényjavaslat a jelenkor liberális elveinek meg nem felől s már halottnak vélt uzorátörvényt a nemzet állítólagos kívánalmához képest feléleszteni törekszik, azon elvből indul ki, hogy egy bajtól mentse meg a nemzetet, s különösen ennek földbirtokos osztályát.

Eltekintve azon általános vitáktól, melyekkel egy részről liberális szempontból az uzorátörvény ellen, más részről az adósok érdeke ellen szólnak, szabadon itt csupán csak a jelenlegi törvényjavaslatról szólnom.

Mint mindenütt, ugy-e törvényjavaslatnál is a kérdéseket kell felvetni: mely alaptól indul ki, mily céljának kell megvalósulnia mint törvénynek, s fog-e céljának megvalósulni?

Alkotmányunk visszaállításával a törvényhozásnak mindent meg kell tenni, a mi által magát élő nemzetnek mutathassa, mi által igazolja, hogy él nemzet a hazán; kellett tehát azon érnok útését megfigyelni, mely az ország életét feleleveníti, t. i. a kereskedést. Az absolutizmusnak a kereskedelem rányomott vaskeztét eltávolítani, a nemzet megkötött kezeit szabad mozgásra átengedni, a kereskedelem szilárd alapját, a hitelt megvetni s a kereskedelmet biztosítani, ez volt törekvés a 1868. 21. t. cz.-nek, mely az uzorátörvényt megszünteti. Nyolcz év múlt el azóta, s azt, mit akkor illiberalizmus tekintettünk, 1876. visszaillesztani törekszik, így tehát 1876 következetlenségbe esett 1868-al.

Mondám, hogy a törvénynek alaptól kell, hogy kiinduljon. Oly országba, hol a kereskedő érdeke annyira összeforr a földbirtokoséval, mint hazánkban, hol a kereskedőnek szem aratásig ég felé van irányozva, ott arra kell törekedni, hogy a földbirtokos érdeke csorbát ne szenvedjen. Ha az 1868. 21. t. cz. általánosan a nemzet minden osztályának kedvezett, ugy ez nem zárja ki lehetőségét annak, hogy mostoha körülmények beálltával oly intézkedések történjenek, melyek által a földbirtokos osztályra közvetlenül, a

nemzet egészére közvetve ne háromljon. A pénzválság nehez sulya itt mutatkozik legkirívóbban. Legelső sorban találta ennek villama a kereskedőt, de találta a földbirtokost is. Ez időn kezdett derülni a magas kamatozás ideje, de kezdődött tönkre jutása is a földbirtokosnak. Egy pillantás a telekkönyvbe, szavaim igazolják. Lehetett-e ily állapotot továbbra is megahagyni? — Nem.

Segíteni e bajon, ez akar törekvés lenni az uzorátörvénynek, tehát alapja a szükségesség. Ennyiben helyeslem én is az uzorátörvény behozatalát. Fontosabb szavaimmal, hogy az uzorátörvény liberális elveknek meg nem felől, nem jövek ellenkezésbe, ha mondom, hogy igenis, a szükséghelyzet parancsolhatja, hogy intézkedés történjék, de olyan, mely a bajon csakugyan segíteni képes. Nézetem szerint nem képezlek magamnak a kereskedelemnek megfelelő uzorátörvényt, mely általánosan maximumot szab, mert kiki tudja, hogy egy takarékpénztár az uzorátörvény mellett is megáll, annyival is inkább, mert kis kamatozás mellett ezáltal van egybekötve üzleti léte s mert amugy is mindig első helyen van biztosítva követelése. A magánhitelezőt egy sorba állítani a pénztárakkal, nagy tévedés, pedig mikor a törvényjavaslat 10 százaléki kamatot vesz föl, a magánhitelező ugy szólván egy sorba állítatik a takarékpénztárral. A magánhitelező nincs ugy biztosítva követelésére, más felől nagyon primitívnek tartanám a kereskedőt akkor, ha a kereskedő pénzével nem többet, mint 6—10 százaléki szerezhetne. Itt van tehát a lényeges hiba. Helytelen az alap, helytelennek kell lenni a következménynek is. Tovább megyek, s veszem a 2-ik kérdést vizsgálat alá: mily célja van a törvényjavaslatnak, illetve mily célja lesz mint törvénynek? Az-e, hogy a földbirtokos osztály közvetlenül, az iparos és kereskedő közvetve ne legyenek kivéve azon veszőlynek, hogy a kölcsön követelésekkel járó kamatfizetéssel vagyoniilag tönkre jusszon? —

Azt nem lehet kivenni e törvényjavaslatból akkor, ha ott van az elv, hogy a bíró hivatalból a 10% kamatot vegye tekintetbe a szerződéses kamattól tekintsen el, tehát a magán szerződésből eredő közvetelések után járó kamatot törvényes 10-es százaléka. E törvényjavaslat szerint, ha az adós bírói uton nem fizet, mégis annyit fog fizetni, mennyit hitelezője követel. Pedig itt nem az a kérdés, fizet-e az adós hivatalosan vagy magánuton, nem a hogyan, hanem mit s mennyit fizessen az, ezt kellene tekintetbe venni. — Ebből kiviláglik az, hogy fog-e a törvény céljának megvalósulni? Nem, mert vagy veszélyeztetve van az állam érdeke a jelenlegi helyzetben, vagy nincs. Elő feltévesemnél fogva nem segíthet a törvény, mert sem az adós segítségére, sem a hitelező tulajsgított kamatkövetelésére korlátot nem vet. Nézetem szerint a törvény célját mint törvény nem fogja elérni azért mert kölcsönadás és az avval járó kamat fizetés ép oly ága a kereskedésnek, mint az árukkal való adás-vevés; szabályozni a kereskedés ez ágát épugy kell, mint bármely másikat, de szabályozás helyett azt megszüntetni, a kereskedéssel homlokegyenest ellenkezik, pedig a 10% kamatbehozattal nem szabályozatik a kamatozás, mert a tőkének a földbirtokosok által évek után történt visszafizetése ily kamat mellett nem eligíti a kereskedőket. Szerintem a javaslatnál s elfogadás a esetben a német közmondás fog valósulni: „Es ist beim guten Willen geblieben.”

Ha a kérdésben a törvényjavaslat törvénynyé váltával gyakorlati téren nézetemmel tévedek, hazaszeretetémmel fogva nagyon örvendeni fogok; de eddigelé meggyőződésem az, hogy e törvény nem fogja orvosolni a bajt, mertehabár hazánk hatalmas ellenségekkel tudott megküzdeni, de a kor szellemét a kérdésben sem fogja lefegyverezhetni. M. J.

A Nyári szinkör közgyűlését f. hó 17-én tartotta, a részvényesek kevés számmal jelentek meg ugyan, de azért a közgyűlés mint 2-szor összehívott, határozat képes volt. Felolvastattak az új alapszabályok, megválasztott az igazgatóság és felügyelőség. Igazgatóknak: Zámponi István úr, ellenőrök Horváth Danó úr, felügyelő tagoknak Harnos Gábor, Havas Gyula és Straizinger Lipót urak választattak meg. — A számadások átvizsgálása egy három tagú bizottságra bízott. —

Felhívás. A b.-gyarmati nyári szinkör igazgatósága részéről felhivatnak mindazon részvényes tagok, kik részvényeiket teljesen ki nem fizették, azokat máltól számitandó 8 nap alatt az igazgatóságnál annál bizonyosabban fizessék le, mert e határnap elteltével a teljesen ki nem elégitett részvények a társulat tulajdonává válnak. A f. hó 17-én tartott közgyűlés határozatából közli az igazgatóság.

A nők hivatása.

Ki hitté volna valamikor, hogy egykor alig észrevehető erő segítségével, a költés vagy négyes fogat mellezősével néhány mértföldnyi utat egy két óra alatt teszünk meg? Ki gondolta volna néhány századdal ezelőtt, hogy utóda a levegőben fognak kocsiakzni s megmérhetlen magasságból majd fittyet hánynak ennek a megvénült világömbnek? Vagy csak azt is ki merete volna állítani, hogy a napnak földünkől való távolságát, a csillagoknak egymásközti s a földünkől való távolságát valaki megfogja mérni, vagy hogy épen a földünkől a holdba kukkantsunk! Aligha akad olyan vakmerő, a ki mindesekot jószólva valakinek szemébe mondja, mert bizonyára eszelőnek vélték volna s valami sötét zugba zárják, hogy a népet ne bolendítsa s az észét teljesen el ne veszesse. Hát azt ki merete volna csak titokban is megsgógni hős társának, hogy lány-ivadéknak századika vagy ezeredike orvos, ügyvéd, tanító, sőt épen mérnök lesz. Nem tudom, hogy mi baja történik a komának ha ily oktondi gondolatát közöli a józan, eszén járó szomszédjával. Abban talán előbb megnyugazik, hogy a felhőket hasítsák keresztül valamikor, vagy gőzparipát álljenek meg mitsem sejtő unokái; de hogy valamelyik dedonokájának leánya-gyógyítson, perlekedjék, földet mérjen, tanítson, azt ugyan senki se akarja elhivatni vele, mert bizony ki jár neki. Prókátort, doktert ne csináljon senki a lányából s ha még a nyadika is unokáinak.

A jámbor ósapa duzzogásának részben igaza, részben nem igaza is lehetett. Nem lehetett igaza, mert az ő felfogása sokkal szűkebb volt, semhogy a jövő esztendő vizonyainak alakulását megítélhette volna s belőlök az emberekre s különösen a nőkre helyes következtetéseket vonjon. S lehetett igaza, mivel az ő egyszerű észjárása nem bírta a nő alkátát s hivatását oly felmerülő tényezőkké megegyeztetni, a melyeket összekapcsolni csakis erőszakos módon volna lehetősége.

Mi, kik ezen egyszerű észjárásból ki lábbadtunk, mindent lehetségesnek tartunk. Nemcsak azt hisszük el, hogy a nő mindenre kötelezhető, hanem azt is, hogy minden hőbortos gondolatunk teljesíthető, s ha természetesen uton nem valószínűsíthetjük bogarunkat, találunk módot, a melylyel erőszakoljuk az elmében felbugyant, de valósággal merőben ellenkező terv létre hozását. De mi ezzel sem érjük be. Mi valaminek a létesítését odáig csigázunk, a meddig csak bírjuk, ha az aztán szörnyűsülvött, korcsfajzat is lesz.

Es a hiba már benne gyökerezik korunkban. Egyeseknek ingatlansága, nyugtalansága átszármaszik mindegyikünkre. A ritkaság, az újság hajhászatanak ingere oly nagy bennünk, hogy a világ rendes folyását nyugalommal nem tekinthetjük. Annaira meg szoktunk már mindent, hogy azt a mi észszerű, de, fel nem tűnő, pillanatra sem méltatjuk. Nagyszerű a mi egyszerűségi megrendítésen, különben nem érdekel.

A túlzás ezen irányának meg van a maga jó oldala; csakhogy aránylag több rosszat okoz mint jót. Minden új eszme, a mely törlvetődik számtalanokra

talált, a kik fölkarolják s mivel ezek közt van akárhány, kik ez eszme lassú érlelődését meg nem várhatják, siettetik valóítását, mihoz a kellő eszközök hiányzanak vagy alkalmatlanok. Vannak azonban, kik e siettetést gátolják s a biztos eszközök, föltételek támadását, készítését mércekelik s valószínűbb módon kívánják elérni. Ezek száma azonban sajnos, az előbbi biékel szemben mindig csekélyebb s míg a kísérlet hamarkodásuk fattyuhajtasát létre nem hozta, addig nem is engednek s csak orután nyúlnak számba vehetőbb módokhoz. Ez az okulás, hasznos, de többnyire az ügy kárára történik.

A nők hivatásának egyszerű meghatározása, vagyis általában a nők emancipációjának kérdése szintén ily kuszált állapotban állódik. Sokan mindenre alkalmazhatónak találják a nőket, mások pedig épen sommire sem a családi körön kívül. Mind a két réz ferde szempontból indul ki s egyiknek nézete sem fogadható el. Mert azok épen úgy, mint ezek, nem veszik figyelembe azt, mit tőleg figyelemükre kellene méltatniuk t. i. a nők természeti alkátát, bajlandóságát, tehetőségét és képességét.

A világon mindennek meg van a biztos rendeltetése s mind az, a mit a természet fölszínére hoz, bizonyos célra létesíti. Minden egyes tüneménye a természetnek arra szolgál, hogy abban a körben, melyben mozog, valaminek előmozdításához járuljon.

A nő az emberi társadalomnak fő alkatrésze, és pedig oly alkatrésze, mely egyéb természeti tüneményekhez hasonló saját törvényei szerint fejlődik s fejlődése után saját természetének megfelelő cél előrése törekszik. Első sorban tehát ezen fejlődés adja meg irányát a nő szereplésének az emberi társadalomban másod sorban ezen fejlődés föltételezte cél határozza meg működését egész életén át.

Hogy manap mindenfelé azon vannak, hogy a nőt mennél több irányban keresetképesse kívánják tenni, csak dicserhető buzgókodás; de hogy legtöbb esetben meg nem fontolják ezen buzgókodás hiába való erőlködését, az sajnálatos. Sok a foglalkozás neme, melyet a nő is lehet, de ismét még számosabb az oly foglalkozás, mely a nő hajlamának, alkátának ellentmond. Rászoritani a nőt valaminek a végzésére nagyon könnyű a nő talán a legtöbbhez képes is lesz a legúgyosabb foglalatosságának elegendő tenni, de hogy mily hatással bír majd ezen foglalatosság hosszabb ideig való tűzése, nem nagyon szorul magyarázatra.

A természet hajlítható, idomítható s ennek alapján tállakozhatik akárhány, ki a főnebbiek valótlanságát akarja vagy tudja is bebizonyítani, mert hivatkozhatik a porság nőire, kik ifjúságoktól fogva a legnehezebb munkához szoknak, s mindamellett mégis jó egészségnek örvendenek s oly utódotok hagynak maguk után, kik izmoságukkal nem vallanak szégyent. Ez a bizonyíték megállíthatna, ha nem volna fölülte ingatlanság s nem hozatott volna oly mesziről. Mert kérjük: valjon képesek volnánk mi férfiak ama munka elvégzésére, a mit a paraszt csak-egy mulatságképen el végez? Aligha, vagy ha igen nem sokáig, mert nagyon is korán megéreznők a rendkívüli munka sorvasztó hatását s venniük is bü-

csát tőle egyhamar. Pedig mi férfiak vagyunk, igen, de gondoljuk meg azt is, hogyjmas körülmények közt nevelkedtünk, mint a paraszt s szüleink társadalmi állása lehetőtlenné tette örök, természetj, alkatunk más minő fejlődését. Amily különbég van tehát a különbözö állás, de hasonló nemő lönyek között, ép oly különbég van az egyes foglalkozás között. Az embernek testi szervezete határozza meg foglalkozása nemőnek választását. Ez az állítás azonban csupán a férfiro illik, a nőre azért nem, mert magával hozza a világra hivatásának biztonságát: hogy anya legyen.

Gazdálkodásunk hiányai.

Weisz Bernát Ferencz, kir. tanácsos mint a „nemzetgazdasági egyeslet“ tagja a mult hóban Budapesten tartott, híressé lett előadásában bajaink úterése tapintott, midőn gazdálkodásunk hiányait eszette. Kimutatja, hogy a takarékosság hiánya az, mely az országot örvény szélre juttatta s-hogy annél fogva ugy az államnak mint a magánosoknak első sorban takarékosságra kell törekednie.

E szelleműs előadásból, melyet mindenkinek ismernie kellene, közöljük az alábbiakat, melyek helyi viszonyainkra is igen alkalmazhatók.

Tekintsünk csak körül, igen tisztelt gyűlökezet, — ugymond — mily szomorú pusztításoknak, romlásoknak voltunk tanúi az utolsó időkben; hány család jutott a koldusbetra, hány ősi nemesi jószág került végrehajlás útján, potow áron, idegenek birtokába?

Példaképeül felhozom a „Budapesti Közlöny“ből csak két hó folyamában ingatlanokra hirdetett bírói árverések számát. — Kitétek ezek mult év november havában a vidéken 1283 at, a fővárosban 129-et, júniusban 1352, és 48; ez arány szerint a vidéken 15,810, a fővárosban, 1062 árverés fogantatottatnak egy év alatt.

Másik szomorú példáját nyújtja elszegényesedésünknek a következő adat is, melyet, hivatkozva Helfy Ignác, országos képviselőre, annak az országgyűlésben hó 2. tartott beszédéből idézek, azt mondta ugyan is: hogy Franciaországban a váltópercek évi átlaga 2300-at tesz, holott nálunk azok száma 15,000-re rög a minek oka nemcsak a szélesbör körnek engedett váltóképeség eredménye, hanem főleg fizetési képtelen ségünkben s pontatlanságunkban rejlik.

Mind e baj pedig nagy részben onnan származik, hogy fiatal korunkban nem tanultuk, meg honfátaink, miként kelljen kereseműnyel vagy örökséggel okosan elbánni, vagyunk állásával számolni, nem szoktattak ideje korán arra, hogy könnyelmű vágyaik felett uralkodjanak, nem serkentettek munkára és észszerű s józan takarékosságra.

Az elszegényedés következménye azután a szégyen, adósságha csés, váltóhamisítás, szűksé, sőt az öngyilkosság is. Szomorú az, hogy magunk vólunk tanúi számos oly esetnek; sokszor csak néhány forint vágétt történik e legborzasztóbb gyilkolás. — A pénznek; legyen az bármily kevés, meg nem becsülés, ez azon szikra, melyen az erkölcs legtöbb esetben hajótörést szenved.

TÁRCZA.

A török katonaság.

Most, midőn a török mozgalmak annyira ébren tartják Európát, érdekes lesz, ha a mozgalmak legtöbb tényezőjéről — a török katonaságról s annak történeti fejlődéséről körültekintő egy tárczát, mely egy utazó által íratott, ki a török stratégiát tanulmány tárgyául tette.

A török birodalom felvirágzásának egyik határozó tényezője kétségkívül a katonaság volt; de egyszerűségi Törökország hanyatlását leginkább a katonaság okozta. Mindkét állapot előidézésében nagy szerepe volt a janicsár hadnak, melyről Hammer igen találóan jegyzi meg, hogy felállítására örögi gondolat volt. A keresztények gyermekeiből képezni legfanatikusabb elleneit a kereszténységnek. A cél pompásan sikerült. A janicsár intézmény kitűnő szervezésénél fogva csakugyan megfelelt a hozzá köztölt igényeknek, de mihelyt a szervezet módosított, az intézmény maga is megbomlásnak indult. A janicsárok intézményének ismertetése nem lévén feladatunk, nem is időbetem tovább e tárgynál; csak röviden akarom feltüntetni e katonai-intézmény gyors hanyatlását és vesztélyesé vált szereplését, midőn II. Mahmud khan a janicsárok eltörlésének bosszúra hívó szavát idézem. E szavakkal hívja fel birodalmának alattvalóit a janicsárok elleni bosszúra: „Bosszut, Mohamed népei, bosszut. Birodalmunk hű népei bosszut, mindaddig, míg a világ állani fog. Minden rangu tiszték, vallásunk megvédői, sergejeltek körülünk. Javítsunk ki egycsüt erővel bástyáinkat szemben az egész világgal és építsük fel egy legyőzhetetlen sereg vedfálát.“ Rövid idő alatt 50-ezer emberral kiirtotta a rettegett janicsár hadat, mely ellen már elődei közül többen sikertelenül léptek sikra. A tulhatalmasodott janicsárok helyét a „győzedelmes muhammedán hadsereg“ foglalta el.

As új hadsereg a janicsároktól teljesen elütő szervezetet kapott. Modern, európaias intézménnyé vált s európaias nevelést és képzést adnak neki. Mind e mellett a szellem nagyon sokban elütő a nyugattól. Es e tekintetben sikertelenül is tesznek kísérletet. Más nép, más föld, más éghajlat, más természet, más intézményt kíván; mindent egy alakba önteni lehetetlen.

A janicsárok kiirtásával Törökország elvesztette tekintélyét és bizonytalan jövőnek néz előbe. „Meg-

verte Allah népünket — mondá nekem egykor egy janicsár barátja — a kiirtott 30 ezer janicsár vére boszúért kiáltott az égre.“ A janicsárokat nem kiirtani, hanem reformálni kellett volna; hanem ez mindenesetre nehezebb volt a tehetetlen szultánok előtt, mint vérfürdőt készíteni 30 ezer emberből. Az új hadsereg ma ötvenéves intézmény, azóta sok, majdnem folytonos háborúja volt itt-ott a törököknek; a „győzhetetlen sereg“ azonban a szó teljes értelmében még nem vitta ki magának e dicső nevet.

A katonaság kiképzésére és a katonai szellem ébresztésére nem tagadhatni elegendő időz újabb időben a török kormány, hiszen a hadügyminiszter rendkívüli nagy butogtje ellen szálltálak fel leghévesebben a külföldön megjelenő török ellenzéki lapok. A „Hurrijet“ pár év előtt rendkívüli pazarlásnak tartotta a hadügyminiszter költségvetésében előforduló 950 ezer zacsó pénz (keszakhce) (60 millió frt.) Hanem ez a pénzszegség sem volt és nem képes ma sem jobb lábra helyezni a török hadsereget. Ma abban rejlik, hogy a török pénzügyelés ellenőrt nem ismer és elszámolás nem történik. A legtöbb helyről csak annyit a csatornán lefelé, mennyivel legfeljebb csak némi szűkségeit képesek a katonának kielégíteni. Még az a pénz is rendeltetésre helyére beérkezik, nagyon sok kézen megy keresztül, s így nem csoda, ha igen jelentékenyen megapad. Nem mondok nagyot, ha azt állítom, hogy a kormány 8—10 hónapig, sőt némely esetekben másfél évig is adós marad a katonai zsoldjával. A zsoldfizetés idejét mindig mint valamely örömszünnepet hallottam említeni a török katonáktól. A tisztek fizetése, mint első sorban történő, csak kijár, hanem a valóban harczoló katonák csak ritkán jut illetékhez. Még szerencse, hogy a „tain“ (ratio) pontosan kikapja; különben az éhséggel kellene küzködni. Hanem erre van is gondjuk. Sokszor megtörténik, hogy a rendes adagon felül kedvezményül kétszeres adagot (iki kat taln) kapnak, csakhogy a zsold nem fizetésért kárpótolják. A török katonai rendes körülmények között nem panaszkodhatik az ellátás ellen; mert a kenyér adag mellett a juhús és piláv bőven kijár neki, sőt néha még baklavát (szörpös lepény) is juttatnak neki; de annál ritkábban üti pénz a markát. Háborús időben, ha a helyi körülmények kedvezőtlenek, természetesen ez az állapot is megszűnik, s ilyenkor zsákmányra szorul.

E körülmények nem igen batnak bizdítólak a török katonára, s nem alkalmasak arra, hogy őt há-

borúra és erőlyes harcra lelkesítsék. A katonai ilyen körülmények között nem teljesíti kedvvel és pontosan kötelezettségét, mikor olcsó életét egy adag piúért kénytelen feláldozni. Békében hanyag, potatlan és túrelmetlen; hadban rakoncátlan, foglalmatlan, és könnyen gyáva válhatik belőle.

A lelkiismeretlen gazdálkodás, a nélkülözés és ennek folytán beálló fogyelem hiány és közönyösség legfőbb okai annak, hogy a török katonai legfőbb esetben nem képes diadalt aratni az ellenségén. Mert rendes körülmények között a török katonai rendkívüli bátorságot tud felmutatni, edzett és sok nélkülözést képes elviselni. Fanatizmusát felköltve vakon és bátorsággal rohan a harcra, mert hitó szerint annyit szolgája lesz a más világban, a hányat az ellenségéből levág, a harcban elosni pedig annyit, mint körültekintő jutni az éden kertjébe. Mohammed paradicsomának élve pedig oly vonzó az igazhívőre, hogy szívesen feláldozza érette életét a háborúban. A vakhitet, mely a janicsárokat csodás tettőkre tüszte, könnyű volna kizsákmányolni; de ha magára hagyják s egyedül lelkesítő eszköznek tartják, csakhamar elhagyja vonzó erejét s szétozlik, mint hű ábránd.

A török katonai-intézmények egyik nagy hibája a képzett főtisztek hiányában keresendő. A mint Törökországban majd minden téren legbatalmasabb rugó a protectió, ugy a katonaságnál is ez egyike a halálos csapásoknak, melyek az intézményre vannak mérve. A legtöbb érdemtelten rangon és soron kívül a legmagasabb fokozatra felküzdheti magát, s ismertem már olyan katonát is, ki rendes körülmények között két év alatt ezredes lett, s parancsnok: annak a kolásznak (százados) ki alatt mint főhadnagy szolgált. Ilyen esetek nem ritkán fordulnak elő, s a legnagyobb elkeseredést és ellenségeskedést idézik elő. Az armánykodás és vadaskodás, a rágalom és áskálódás napliranden lévő dolgok. Csak ezek az „esztrók“ juttatják diadala a bajtársakat egymás ellen, ezekkel nyerik meg a felebbyalók kegyét, és pártfogását. Ez bizalmatlanság és tartzkodóvá teszi a bajtársakat egymás iránt, a meglazítja az alárendelték fogyelemi köteleket. Még igen sok hibáját tudnám felsorolni a török katonai intézménynek, de ezek egy része nem igen épületes képté adná a követeli szokásoknak és erkölcsöknek, s azért még csak a gyakori áthelyezések (fogunk megemlékezni, melyek szintén hátrányára vannak az intézménynek. — Politikai és egyéb tekintetek miatt a török kormány az egyes hadseregekkel majd-

Hírek.

A polgári iskola új terve leérkezett a megyei ministeriumtól, s abban különbözik az előbbentől, hogy e tervbe fel nem vették a tanári lakosztályok, melyek az épületnek két sarkát képezvén, az épületet tetemesen megkicsinyíték. E terv szerint az épület becsárta 38967 frt 81 kr van felvéve, s a vállalkozók ajánlatai — mint azt a f. hó 14-én tartott városi képviselőtestület és az iskolaszék vegyes ülése meghatározta f. évi július 12-ig beadandók, mikor is az ajánlatok az alispáni hivatalnál nyilvánosan tárgyalatni fognak. A megyei minister ezen új tervének közrebeszélésével az általánosabb ohajt vette figyelembe, s neha eléggé infestálva volt néhány gyakorlatlan s érdekeltségre hajló tanügybarát által, — ama már ismert fonák tervek iránt, azokat mellőzve, annak adott helyet, mi jobb, szélesebb, és a rendelkezési pénzalapokhoz képest keresztül vihető; a mennyiben pedig az új tervet némely részben közvetítő indítványok is lehet tekinteni, annyiban azokra nézve, kik egyrészt az új iránti szeretetből keményebb tollharczba is kerestek a „pro domo” beszélőkkel, — meggyugtató és kibékítő lemond. Adja Isten, hogy egyetértve, vállaltat erővel fogjanak hozzá az új terv mi hamarabb való keresztülviteléhez.

A helybeli állami elemi népiskolában a lefolyt tanévi vizsgák a következő rendben fognak megtartatni: július 1-én a vallástani vizsgák mind a három felekezeti részéről. 3-án délelőtt az I. és II. osztály, délután a III. osztály vizsgája és tornaszat. 4-én délelőtt a IV. osztály vizsgája, és általános ének. Melyekre a t. cz. szülők és iskolabarátokat tisztelettel meghívja B.-Gyarmat, 1876. június 15. Az igazgatóság. — A róm. k. v. felekezeti iskolákban a vizsgák f. hó 21. fognak megtartatni. — A b.-gyarmati ág. ev. felekezeti fi. és leány iskolákban a vizsgák f. hó 13-án és 14-én tartattak meg Henriczi Ágoston atyregóval lelkes és kőrök úr felügyelete alatt, ki különösen a leány növendékek vizsgája felett, kiknek tanítását Kovacsik József tanító úr ez évben is páratlan szorgalommal végezte, — dicső elismerését fejezte ki. — Némethy Kálmán úr — az egyház gondnoka, — 2 frtot adományozott egy szegény sorst tanulóknak.

A b.-gyarmati polgári ifjúság e hó 28-án tartja erdei táncmulatását az alsó podlusányi erdőben. Folytatása a kisedővő kertjében lesz. Sokan készennek e kedélyesen rendezettni szokott mulatságra.

A b.-gyarmati önkéntes tűzoltó egyesület alapabályait a nm. ministerium módosítás végett ismét vizsgálódta, s hihetőleg még egyszer vagy kétszer vizsgálódni, mielőtt záradékolná; és szintén megválljuk, hogy a ministeriumnak ezen eljárása lehangolólag hat oly egyesület szervezkedésére, melyek egyeseknek csak áldozatával s fáradságával járnak, a nélkül, hogy azokból bizonyos haszon háramlanék. A belügyministerium a törvényhatóságokhoz írt leiratában nem régebben azon kívánalomnak adott kifejezést, vajha minden városban, községben tűzoltó egyesület alakittatnának. Az egyesület alakulása bel viszonyoknál fogva is nagy vajdással szokott járnai; hátha aztán annyi buzgalom daczára maga a ministerium — hátráltatja a megalakulást oly kicsinyes módosítások miatt, melyeket egyszerre első leiratában megtehetett volna. Minderzek daczára igen élénken folynak az előkészületek — a már nem sokára megkezdendő gyakorlatokra. A tűz

oltói eszközök már nagyobbára meg vannak rendelve, a mázsház is nem sokára felépül. A tagok nagy mennyiségben rendeltek egyenruhákat, sőt csütörtökön volt szerencsénk néhány cainos tűzoltót láthatni az utcán.

A megyei központi választmány f. hó 16-án tartott ülést a választók lajstromának kiigazítása tárgyában. A múlt évi lajstrommal összehasonlítva az ideit általában — nagy változások történtek; van község, a hol a múlt években 67 választó volt, most alig van 9; míg némely községben örvendetes szaporodás vehető észre. —

A nyári színidényre a b.-gyarmati szinkört Sággy Mihály színtársulata bérelte ki. A társulat jelenleg Pápan működik, s onnan e hó 28-án érkezik B.-Gyarmatra, hol az előadásokat csak július 8-án kezd meg. — E társulat még nem fordult elő a színi évkönyvekben, tehát egészen új társulat lehet, mely, a szék pénzügyviszonyok daczára képes volt megalakulni, arra enged következtetnünk, miszerint tagjai tohatséges színészek lehetnek. A társulat népszínmű és dráma jellegű.

Kinevezések. A b.-gyarmati adófelügyelőséghez számtisztokká: Bogovits Antal adótárnok Szécsényből, Dasinazky János adótiszt Fülekről, Debreczoni István és Gregor János p. u. számtisztok Besztercebányáról. — Ipolyságra Jánosffy Antal adóellenőr Ráczkevértől, és Szitu József adótiszt Vámos-Mikoláról ugyancsak számtisztokká nevezettek ki.

A legutóbbi ítélszék a b.-gyarmati ügyvédi kamara ama ítéletét, melylyel Lovcsányi Géza szécsényi ügyvédet háromnegyed évre az ügyvédségtől felfüggesztette, helybenhagyta.

Gyászhir. Br. Rosner József nyug. cs. k. ezredes f. hó 15-én varsányi birtokán jobblétre szenderült. Béke poraira.

Hátralozás. Fehér László, b.-gyarmati adóhivatali irnok f. hó 13-án 28 éves korában elhalálozott. E hó 16-án pedig Tóth Beáta Ipolyságon egyike a legkedvesebb hölgyeknek, temettetett el. Nyugodjanak békében! —

A szüzet mint finanszbiiztos. Egy b.-gyarmati cipész a kúszó környékén finanszbiiztosnak adta ki magát, s ott egy közfinanszbiiztos, kivel egyetértett, több forintot zsarolt a lakosoktól. — Az igazi finanszbiiztos azonban megtette ellene a vizsgálati intézkedést.

Ebeczk község ifjúsága szent Urbánnak, mint-hogy lefagyasztotta a szőlőket, tisztelőre a község kútját egy kis kéve szalmával díszítették fel. Ezen tréfaért meglakoltak, mert a község előjárósága a fiatal-ságot 8 frt bírásgal büntette, mit ők megadni vonakodnak.

A „Magyarország és a Nagyvilág” legújabbban megjelent 23-ik számának tartalma. — Szöveg: V. Murad zultán. — Föl magyarom! (Költ. Dalmady Győző). — Becsvágyból. Elbeszélés (Véteszi Arnold.) Folyt. — Emlékezés. (Heine költ. Bélay Jenő). — A posta története Magyarországon. (Wührl Jákó). — Enid Királyi idyll. Tennysontól. (Csukássy József.) Folytatás. — A tizenkét hónap. VI. Junius. — A fővárosból: Akadémiai dolgok. (Porzó.) — Színházak (Nemo) — Irodalmi levelek. (I. F.) — Különfélek. — Sakkfeladvány. — Képrejtvény. — Szerk. tizenetek. — Rajzok: V. Murad zultán. — A levélosztályozó terem a budapesti főpostahivatalban. — Utczai képek Stambulból: Kolduló ebek. Szeméthordó. Koldus. Mozgó mézártszék. — A vén fasor alatt. — Előfizetni

lehet e lapra a kiadóhivatalban Budapesten, Feren-cziertoro Athenaeum-épület. Negyedévre 2 frt 50 kr, félévre 5 frt., egész évre 10 frt. Ajánljuk e lapot a t. olvasó közönség figyelmébe.

Az „Uj idők” című közneveltségi hetilap ez évi júliustól kezdve alábbszállítá előfizetési díját, és ezontul egész évre csak 8 frt, fél évre 4 frt, évfolyadra 2 frt 10 kr. Tanítók, olvasóegyletek, alsóbb rangu hivatalnokok, kávéházak, a tanuló ifjúság és könyvtárak részére 15% engedmény. A kiadóhivatal igen helyesen járt el, midőn ez elterjedőre méltó lap díját alábbszállítá, ez által bizonyára szélesebb olvasókat biztosítván a lapnak, mely az eddigi elegans kiállítás s válogatott tartalom mellett fog ezentul is hetenkint megjelenni s melynek legutóbbi 24-ik száma ismét a következő érdekes tartalmat hozza: „A partievadász”, Borostyáni Nándortól. „Sejtés vagy álom”, (ered. költ.) Andor Emiltől. „Egy sorosüldözött története”, Kazaly Imrédtől. „A nővérek” (Tennyson balladája) B. L. „Roland aszony” (az Edinburg Rowiew után) F. M. „Az én csimborám és én” (amerikai humorosok). „Irodalmi, társadalmi és művészeti hírek.” A boritékon: Divat-tárca, Hymen, sakk-rejtvény, képtalány, (hármás jutalommal,) szikrák, a szerk. nyílt válaszai, vegyesok, hirdetések. Szerkesztői és kiadói hivatala: „Pest, papnövelde utca 3. sz. földszint.

Az „Apollo” című zeneműfolyóirat ötödik kötete legújabbban megjelent hatodik számának tartalma: 1) Gyermekkörben I. Reggel. II. Induló. III. A kis vadászok. IV. Ne haragudjál édes anyám! V. Nőnlke meséje. VI. Csendes nyári este Kapi Gyulától. 2) Pozsonyi emlék, polka-mazurka Nagy Bélától. 3) Tinódy Sebestyén énekei 1540-ből, zongorára átírta Wachtel Aurel. 4) Tréfáságok, polka française Nagy Bélától. 5) Impromptu Feigler Viktortól. A boritékon: Fay Gusztáv, életrajzi vázlat. — A zene történelme Kapi Gyulától, stb. — Az Apollo négy és fél évi fennállása alatt egy maga egy egész kis zongora- és dal irodalmat teremtett, mely igen sok becses zeneművet tartalmaz. Különös érdeme az, hogy számos oly hazai fiatal tehetségnek nyitott tért a működésére, kik e lap nélkül alig nyertek volna buszítást a működésre, alkalmat műveik kiadására. De elismert nevű veterán zeneszerzőink is támogatták kezdet óta e vállalatot, — és ennek köszönhető, hogy a lap szerkesztője Fellegi Viktor a zeneművészetre nézve nem épen a legkedvezőbb hazai viszonyaink között is azon színvonalon tarthatta fel lapját, melyen az a külföldi hason vállalatokkal is képes volt versenyezni. — Melen ajánljuk ezen-bésmegpótló vállalatot a zene közönség figyelmébe. Az előfizetési ár egész évre 6 frt, félévre 3 frt. A jelen szám 1 frtért külön is megszerezhető. Az előfizetés vidéken legcélszerűbben a postahivataloknál postautalványozás utján eszközölhető, Budán, az „Apollo” kiadóhivatalában viziváros főutca 270. sz. a. Minden eddig megjelent szám és kötet ugyanott leszállított áron kapható.

A t. olvasókhöz azon kérelemmel fordulunk, hogy az elmaradt előfizetéseket beküldeni, s azokat az új negyedben megújítani annális inkább sziveskedjenek, mert különben már a jövő második számot nem fogja megküldeni a kiadóhivatal.

Felolós szerkesztő: Horváth Danó.

H I R D E T É S E K.

A b.-gyarmati nyári szinkör igazgatósága részéről közhirre tétetik, hogy mintegy 60 négyszög ölet képező gyalult deszkázat kisebb részletekben, továbbá egy kijátszott zongora f. hó 28-án a szinkör helyiségében tartandó nyilvános árverés utján el fog adatni. — ZÁMPORI ISTVÁN, szinköri igazgató.

A tolmácsi közbirtokosság tulajdonát képező s a váci országút mellett fekvő lókosi korcsma, a hozzá tartozandó 5 hold réttel és 6 hold szántófölddel, — ettől külön, Tolmács községében lévő italmérési jog, korcsmaépületekkel és kerttel együtt, 1877 évi január 1-és napjától számítandó három évre haszonbérbe adatik. — Erre vonatkozó írásbeli ajánlatok közbirtokossági megbízott Illés Ödön urhoz küldendők folyó évi september 1-ig Tolmácsra, utolsó posta Rétság.

Szalmatercsi köszén.

Pajor István bányájából, kapható tetszés szerinti mennyiség, és osztályzati minőségben (40, 35, 30, 25, 20 krajczárjával régi mázsánként) közvetlenül a bányatelepen a bányamestertől; és B.-Gyarmaton Kohn Móricz és Kohn Herman bizományosoknál.